

Végh Balázs Béla

„EZÜST ÉS ARANY FUVOLÁK” HELYETT
„ASZOTT BÜRÖKFURULYA”

– Bevezetés Simonfy József költészetébe –

Simonfy József verseiben belülről figyel, elemzi és értelmezi önmagát, gondolatait, érzelmeit, hangulatait. Számára a bensővé lett valóság válik lírai élménnyé, leginkább érzések, impressziók, depressziók uralják szövegeit. Rejtelmek az irodalompszichológia eszközeivel tárhatók fel, ebben maga a vers van segítségünkre: „az én valóságom / más valóságokkal összhangba nincsen / össze se jön semmi”. A versekben a bensővé vált lét, a már interiorizált világ helyettesíti az objektív valóságot, ennek szubjektívizált elemei pedig a valóságtényeket. Áttételes irodalmi tárgyiasságaiban közvetetten vannak jelen a mindennapi élet dolgai és jelenségei: ezeknek a szublimált változataival találkozhatunk a szövegekben. Az önmaga belső világába zárt alkotónk szembesülve az egzisztencialista és nihilista eszmélésekkel, egyszerre hasonul meg a világgal és önmagával. Erre utalnak a költő kétezer után megjelent kötetcímei (*Bánatkönyve* – 2000; *Égdarab* – 2002; *Holdkóros halak* – 2004; *Hogy nézek ki* – 2005; *Vagonéjszakák* – 2006; *Kövel vetett ágy* – 2008; *a mélység visszanéz* – 2014; *Kampó az S* – 2016; *Fehér fáj* – 2016; *Idő rokkantja* – 2017), számos verse közül kiemelten a *belülről* című. Ez a vers ad hírt a rejtve maradó tárgyi világról, amelyről „ezüst és arany fuvolák” szólnak, és amely végtelen lehetőséget kínálhat az emberi megismerésnek. Viszont a szubjektumba zárt én számára behatárolt a lírai megismerés, kísérlete „aszott bürökfurulyát” eredményez: „élni tudás / jó modor bennem / fikarcnyi sincs // ezüst és arany fuvolák / talán szégyellenem kéne / aszott bürökfurulyám // mennyi minden van / a földön semmiből / sem kaptam a legjavát / állok a szélén az ég / mélyét a tó vizében / nézem belülről fagyok // meg mint víz / az üvegben”. Ezzel a felismeréssel viaskodik a lírikus, és fejt ki újra és újra, legszemléletesebben a *miniatüreim* egyik darabjában: „a fa kitömve verssel / a ló kitömve

verssel / a madár kitömve verssel / a giliszta lótetű kitömve / verssel / csak az ember kitömve semmivel”.

A verseket olvasgatva át kell értékelnünk a lírai szövegekhez való hagyományos viszonyulásunkat: ahogy a szótól szóig, mondattól mondatig araszolható költő új szövegvilágot épít, nekünk, versolvasóknak is egyéni jelentésvilágokat kell hozzá társítanunk, befogadói tapasztalatunk rejtett, kevésbé mozgósított aspektusaira kell hagyatkoznunk. A versszövegek kísérleti jellegéből adódóan a hozzáadott befogadói értelmezésnek is hasonlóan alternatívnak kell lenniük. Megkönnyíti a helyzetünket, hogy a verssorok szabálytalan és váratlan tördelési módja, az írásjelek teljes hiánya szabad olvasói játékra ad alkalmat.

A *palackarc* ciklusnyitó vers megadja a *mélység visszánéz* című kötet alaphangját, ráhangolja az olvasót a befogadásra: „hol vagyok órák milyen időt / mutat egy év háromszázhatvanöt / nap mérges szálkái a bőröm alatt”. Ebből a három versorból tetszés szerinti szó szerkezetek (ún. szintagmaláncok és -bokrok) alkothatók: Hol vagyok? Órák milyen időt mutat? Egy év háromszázhatvanöt nap. Mérges szálkái a bőröm alatt. Bennük közhelyes, mindennapi kijelentésekre ismerhetünk. Egy újabb tagolási mód viszont újabb alternatíváját adhatja az értelmezésnek: Hol vagyok, órák? Milyen időt mutat egy év? Háromszázhatvanöt nap! Mérges szálkái a bőröm alatt! A soroknak ez a másfajta szegmentálása átértelmezi közléseink közhelyeit. A szövegértésben így egymásra tevődő jelentések értelmezési feszültséget teremtenek, kibillentve a kényelmes linearitást. A vers kétsoros refrénjének az a rejtett funkciója, hogy felvillantsa számunkra a normalitás elveszített alternatíváját, és egyértelművé tegye a közlést: „madaraim közül fölörpíték egyet / hozzon hírt tavaszomról.” Ám az utolsó versszakban ez a harmónia- és egyértelműség-érzésünket is elbizonytalanítja a hiány könyörtelen megidézésével: „madaraim közül fölörpíték egyet / tíz volt már csak egy van”.

Simonfy József verseiben az örökös hiányról olvashatunk, arról a hiányról, amelyet a 21. század embere a normalitás, a harmónia és a szabadság elvesztése nyomán érzékel. A versek ennek a kollektív és egyéni felismerésnek a költői lenyomatait, emberi hiányérzetünk fenntartói. A versek az ontológiai magány megteremtői: egy errodálódó világkép megjelenítésével a költő kíméletlen önmagával és olvasójával is a lelki traumák közvetítésének a vállalásával. Ebben a törekvésében

végtelenül őszinte, elmegy akár az aszketizmusig is: nem szépít meg, nem leplez el semmit. Szigorúan ellenőrzött interiorizációja ez a tárgyi világnak, semmi sem érvényesülhet önértékei és öntörvényei szerint, holott értékekben gazdagabb, mint impressziókból és depressziókból teremtett lírai képmása. Ezért a versekben a valóságtények sajátos módon válnak irodalmi / lírai tényekké: nem a kiteljesedés, a feltöltődés útját járják be, hanem a lírai tradícióval ellentétben a degradálódását és az elértéktelenedését. Innen a számtalan félbemaradt gesztus és mozdulat, félig gondolt gondolat, meddő próbálkozás, ahogy arról az *asztalon* című versben olvashatunk a *kampó az s* című kötetben: „szóhólyagos / a szám / magamon / én vagyok / a retesz a zár / - szabadság - / az is bennem / van kulcsra / zárva // az asztalon / csontok / velem szemben / vak angyal ül // semmi napok / semmi éjek / semmi élet // égből csepeg / a szintiszta kékség / olvad a mennyország / a holnapi napra / gondolni se merek”.

A motiváció, a birtoklásvágy hiánya, a közöny elidegenedéshez, spontán dekonstrukcióhoz vezet. Ennek maga a költő is tudatában van, verseinek visszatérő gondolata – „már úgy megszoktam az életet” – ezt a léttel szembeni közömbösséget nyomatékosítja. Az aktív megismerést a megszokás, illetve ennek egy még passzívabb módja, a hozzászokás váltja fel. Emiatt nincsenek meglepő, szokatlan fordulatok sem a megismerésben, sem a nyelvi megformálásban. Impulzív lírai birtokbavétel helyett depresszív interiorizáció uralja a versvilágot; versről versre erősebb nyomatékot kap az elidegenedés, elidegenedés a világtól, a verstémától, a versformától és az ének önmagától: „bánatom milyen eredetű / pszichológus nem segít / talán egy másik életből / hoztam magammal / ahol tevébánatom volt / a púp miatt / de most kedvem / kedvező szél feszítse / röptsem magam / nélkül szinte / cellamagányom szaggassa / álljon romokban omoljon össze / ötvenöt éves már nem leszek / tartok a hatvannak / mint szüretelésre / váró szőlőhegynek / nem várok az ihletre / ami elmúlt miért / sirassam évek sokát / igazítva nemcsak / húsz-harminc méteres / hullámokból áll a tenger / ott a temérdek mélység / abba merülök most el”. (*temérdek*) A beszélő titkok tudója, aki képes a felszín, a tárgyi világ mögé látni és illúziók nélkül szemlélni a tárgyi világot: ami új és értékes, az egy transzcendens közegből érkezhethozzánk, a kiüresedett földi lét potenciális fekete lyukként felfalja saját értékeit. Megriad a

látványtól, holott a klasszikus hagyomány szerint az ő feladata lenne érzékeltetni az értékek és az értéktelenségek közötti különbségeket. Visszahúzódo habitusa, zárkózottsága miatt képtelen erre a misszióra: „azt hittem / erről a / világról / csak én tudok / igyekeztem / titokban tartani // amit látok / iszonyúan meglep / jákob létráján / angyalok jönnek / ahogy földre lépnek / szárnyaikat elégetik // ijedtemben / beszorulok / az éjszakába / kapálódzom / akár a fába / szorult féreg”. (*amit látok*)

Ha analógiát keresek a líratörténetben Simonfy József költészetéhez, több irányba is elvezet olvasói tapasztalatom: formabontásával, világfájdalmával a manierista hagyományhoz köthető, ugyanakkor a '45 utáni német lírához is, végül az úgynevezett minimálköltészetre is gondolok, amely igyekszik lecsupaszítani a verset, sokszor a gondolat- és szóminimumig, de leginkább a minimál szintaxisig, a tőmondatokig: „hátam mögött / az élet // előttem a / halál // két határ / közti senkiföldjén // hasalok együtemű / motrom alatt / mellyel keresztül / kasul száguldtam // a négy évszakon / a négy égtájon // egyre gyakrabban / éreztem // valami nincs / rendben // ki-kihagy / megáll // az agyonhajszolt / lovakat főbe lövik // az idő fáradt / olaja // leköpte / a szívgyertyát”. (*senkiföldjén*) Simonfy nem abból az irányból közelíti meg az irodalmi minimalizmust, ahogyan a kortárs magyar posztmodern költők, vagyis a hagyomány ironikus újraírása felől, hanem a hatvanas évek neoavantgárd kísérleteihez vonzódik, illetve a tragikus életérzés átpoetizálásához.

Versei a költészettörténet késő modern korszakát idézik. Önkéntelen is adódik a kérdés: anakronizmus van-e dolgunk, vagy ebben a késő modern költői manírban a posztmodern egyik alternatívája nyilvánul meg? Annyi biztosan megállapítható, hogy a szerző nem mond le a modernség egyik alapgesztusáról; a konvencionális erkölcsi, esztétikai és igazságértékek következetes tagadásáról. Kortárs világunk, amelyben élünk adatik, folyamatos újratermeléssel tartja fenn felemás életérzésünket, ennek adekvát poétikai modellezéséhez a 20. századi modern életérzésig kell visszamennie a költőnek. Úgy tűnik tehát, hogy ennek a poétikának paradox módon visszafelé vannak perspektívái az időben: a legtávolabbi az egzisztencializmus, legközelebbi pedig a neoavantgárd. De ennél líratörténetileg sokkal izgalmasabb a két irányzat közé eső korszak: egyrészt az 1945-öt, másrészt az 1968-at

követő évek költői újításai. Az 1945 utáni német költészetről, azon belül a Kahlschlaglyrikáról, különösen Gottfried Benn költői gyakorlatáról van szó – a nácizmussal nihilbe süllyedt német szellem felhagy minden lelkesedéssel és lelkesítéssel, a költészetben a trópusok (szimbólumok és szinesztéziák) teremtésével. A nemzeti szocializmus mindent lehen-gerlő propagandája által kilúgozott, kisajátított német köznyelv nem volt már használható a költészet hagyományos retorikája számára, nem volt alkalmas a poézis magasztos, árnyalt vagy játékos megnyilvánulásaira. Ide sorolható Paul Celan és a bukovinai német költők holokauszt-költészete is. Miután a Bukovinában letelepedett zsidóság felvállalta a német kultúra és nyelv gyarapítását, a történelem rémséges paradoxonaként az „imádott” német nyelv a fasiszta gyakorlattal a megsemmisítés, az Endlösung nyelve lett. Ez a tudathasadást eredményező állapot vezetett el a bukovinai költészetben az abszolút elidegenedéshez (absolute Verfremdung), Auschwitz után már csak így lehetett németül verset írni. Hasonló történik nálunk is a kommunizmus 1989-ig tartó regnálásával, ennek a lírai lenyomatára találunk Simonfy verseiben: „valahol nyár van / valahol mindig nyár van / széthurcoltam magam / egyik szobából a másik szobába / egyik éjszakából a másik éjszakába / a lélek leszakad a testről / gyümölcs az ágról / reménytelen remény / az idő eljárt felettem / tavaszi gyöngesség végez velem / gubbasztok szárnyai közt a madár / ablakéjben avas hold / kőben olyan csönd van / tükröt tokba teszem mint egy hegedűt / kiálló szög vagyok / azt írom amit egy haldokló diktál / mennyi szépség a világban / semmiből sem kaptam a legjavát”. (*mint egy hegedűt*) Simonfy József mindezt akkor teljesíti ki és mélyíti el verseiben, amikor kortársai a neoavantgárd formabontó eljárásaival felhagyva a posztmodernben visszatérnek a trópusokhoz, a komplexebb képekhez, az összetettebb versvilághoz. Kovács András Ferenc elsők között hirdeti meg a versreneszánszt a *Tűzföld hava* című kötetével a nyolcvanas évek második felében. Simonfy nem követi ezt a tendenciát, a kétezeretől rendszeresen megjelenő versesköteteiben következetesen fogalmazza meg és írja tovább önmagát: nem lelkesül és nem is lelkesít. Idézett versét (*mint egy hegedűt*) szellemi-érzelmi perspektívákat sejtető sorral zárja: „mennyi szépség a világban”, ám azonnal el is hessenti a lelkesedés lehetőségét: „semmiből sem kaptam a legjavát”. Ez a gesztus felemás érzéssel töltheti el az olvasót: a természeti szépség a klasszikus

költészet egyik közismert toposza, értékes költői életművek építkeztek belőle. J. W. Goethe a természeti és a művészi szép kettős esztétikai elméletéhez abból indul ki, hogy a természetben szétszórta, céltalanul és önmagáért van jelen a szépség, különféle alakot öltve: erdei tisztás, virág, bukolikus táj stb. A poéta feladata, hogy ezekre a szépségformákra figyeljen, összegyűjtse és verseiben immár koncentrált esztétikai szépként megjelenítse. A Goethe klasszicizmusa óta eltelt évszázadokban sokat változott az ízlés mind a természeti, mind a művészi szép megítélésében. Simonfy Józsefnek paradox módon költőként nincs szépségélménye: közömbösen nyugtázza a természeti szép meglétét, és rezignációval a művészi szép hiányát.

A poétikai-retorikai eszközök minimális jelenléte (sokszor teljes hiánya) lecsupaszítja a versvázat, egészen a betűig elmerészkedve: „kampó az S nevem kezdőbetűje / ki vagyok akasztva a világba / húsok mészárszék hideg falára / úri állatokkal játszom / ott helyben elaludnék / úgy reám tör az álom”. (*kampó az S*) Szövegeinek grafikai képe, tördelése emlékeztet inkább a versre, ha „kiterítjük”, illetve a verssorokat egymás után írjuk le, prózát (prózaverset?) kapunk. Az eredetileg prózaként megszülető nyers szövegnek a szándékolt és izgalmas tördelése alternatív olvasatot eredményez, erre játszik rá a központosítás hiánya. Emiatt a szövegeket egyfajta belső feszültség uralja, melynek forrása a tragikus életérzés, helyel-közzel groteszkkal párosulva. Ez a lappangó, a sorok közül előtörő szuggesztív atmoszféra tartja fogva olvasóját: „öreg házban kísértet jár / belém a lélek híjával / vagyok istennek angyalaim / sincsenek szörnyű bárhol / ott helyben elaludnék / úgy reám tör az álom”. (*kampó az S*) Ha ezt a versszakot újratördeljük, csupán grafikai képe változik meg, a belőle áradó szuggesztív feszültség megmarad, ha más-más szóra tevődik is a hangsúly: „öreg házban kísértet / jár belém a lélek / híjával vagyok istennek / angyalaim sincsenek / szörnyű / bárhol ott helyben elaludnék / úgy reám tör az álom”.

József Attila a költői nyelvről szóló egyik értekezésében különbséget tesz a „születő” és a „használt” szó között. A költő éppoly teremtő hatalommal rendelkezik, mint az ősnyelv egykori megalkotói, akik a szómágia bűvkörében alkottak új szavakat, vagyis a „születő” szó költői kiváltság. A „használt” szó ezzel ellentétben része a mindennapok prózájának, s akinek csak ezzel van dolga, nem részesül abból a

mágikus kiváltságból, amelyet magáénak mondhat a költő. Ilyen szómágia eredménye Simonfynak a két „használt” szóból egybeszerkesztett *vasonéjszakák* kötetcíme. A *vason* az egyedüllét, a kitaszított-ság / kivonulás motívuma, az egzisztencializmus és a holokauszt-irodalom tárgyiasult szimbóluma. Az *éjszaka* a meditáció, a töprengés ideje (a romantikától a modern költészetig otthonos a – gondolati – lírában), alaphelyzete: a beszélő egyedül virraszt és töpreng a világ dolgai fölött. A *vasonéjszakák* egybeolvasva és többes alakváltozatban visszatérő és állandósuló alkalom és kényszerhelyzet, amelyben a virrasztónak vállalnia kell a rászabott értékillúziók nélküli létet, hogy vasonéjszakáról vasonéjszakára megfogalmazhassa veršhireit önmagáról. A versek így válnak a megtapasztalt és felismert értéktelenségek nyelvi konkretizációivá. Néha-néha felsejlik bennük a nosztalgia és a honvágy egy virtuális élettér iránt, ilyenkor megnyílnak és kitágulnak a fogva tartó vasonéjszakák; teret és időt legyözve a költő kozmikus társkeresésére indul: „születés és halál / közti zárt területen / lépkedek aláaknázva / alvásokkal ébrenlétekkkel // hallgatásom óceánján / csöndem jéghegye / a látóhatárba ütközik / hatalmas léket ejt – elsüllyed // most messzire látok / olyan messzire látásom / nem ütközik napok óta semmibe / ahogy a csillagok fénye / hónapokon át éveken át megy / vajon ki veszi észre”. (*vajon ki*)

Hasonlóan zseniális telitalálat a „négyévszakos a szívem” szószerkezet a *négyévszakos* című versből. A benne érvényesülő lírai invenciót az analógia kelti életre; a naptári év négy évszakos és az emberi szív biológiai (két kamra, két pitvar) felépítése közötti hasonlóság komplex költői kép lehetőségét hordozza magában. Ám Simonfyt nem a lehetőségben rejlő perspektívák izgatják, helyettük az illúziók nélküli ténymegállapítást választja, az egyre szaporodó dísztelen nominális (alany + névszói állítmány), illetve hiányos mondat szerkesztés a felismerés riadtságát érzékelteti. A bezártságot tovább fokozza a szonett formai kötöttsége, valamint a verskezdetet és -zárlatot adó „négyévszakos a szívem” szószerkezet, mely egyben a vers keretes szerkezetét is biztosítja. Ebben a többszörösen megidézett bezártságban kiszolgáltatottan, magatehetetlenül létezik az ember: „négyévszakos a szívem szemet szűrőan / öregszem egyre közölhetetlenebbek a dolgok / körülöttem csak át ne aludjam ami még / hátra van agyam égő házából kimenekítem // az élőket utoljára hagyom frigyládám / szárnyüszök

hátamon szirmai nyitja – / föl-föl a csillagokba kiráz a világűr / hidege a menny melegét nem érzem // lehányom magamról a sok kacatot / az egész cakompakk mit sem ér / markolásztam etetőmre kiszórt álnapokat // áléveket áléletet van amiről hallgatni / kell kifordulva magamból felejték / mindent négyévszakos a szívem”. (négyévszakos)

A magányérzet és a belőle fakadó tragikus világszemlélet tartalmatlanná és kirekesztetté teszi az emberi létet, és az embert mint eredendően társas (szociális) lényt megfosztja a hozzátartozás élményétől. Bár Simonfy versszövegeiben ritkán használja az inverzió retorikai eszközét, megfogalmazott hipotézisünk fordítva is igaz: a kortárs emberi lét leromlott minősége generálja a magányérzetet. Mindannyiunkban megvan a kiábrándultságra való hajlam, van bennünk vonzódás is a tragikumhoz, mely néha tartósan elhatalmasodik rajtunk, máskor csak felvillan bennünk, sötét árnyként suhan át rajtunk, ilyenkor könnyedén elhessentjük, tréfálkozva úzzuk el. Az átlagosnál érzékenyebb alanyi költő magára vállalja a magányból fakadó szenvedést, és magában tovább növelve a világfájdalmat egyfajta negatív messianizmus mellett kötelezi el magát. Az idegenség- és magányérzet nem szokatlan a költészetben, sokan fogalmazták már meg és írták ki magukból, tették művészi intellektualizmusuk tárgyává. Simonfy verseiben a hangsúly nem a fogalmon, hanem az érzésen van, melynek határtalanok a perspektívái és beláthatatlanok a dimenziói. Egyrészt maga a költői pszichikum mikrokozmosza, másrészt a makrokozmosz, a végtelen világegyetem az otthona: „valami nincs rendben / bácsizom a velem egyidősöket / fiatalok közé furakodom állott / szagomról azonnal fölismernek // belekönyökölök az éjszakába / íróasztalom a hold teljes szétszórtság / összevisszaság azt sem tudom / ma van-e még / kilövöm magam az ürbe / a tejút kopár lakatlan csillagok / úri állatokkal játszom / egyik csupa fül egyik csupa / szem egyik csupa száj / mind árva mint nyelv a szájban”. (*mind árva*)

Aki Simonfy József verseit olvassa, a lét- és önvizsgálat gondterhelt pillanatait éli át, saját elhallgatott létélményeivel, be nem vallott érzéseivel és gondolataival találkozhat. Kénytelen felismerni, hogy senki nem menekülhet önmaga elől, kényszerből rejtőzködik vagy vegyül el a semmitmondó felszínlétben. Így lesz a létről való meditáció, maga a versírás inkább kegyetlen, mint kegyelmi állapot. Drámai pillanatként éli meg a költő a találkozását az üres papírlappal,

kénytelen önmaga megsemmisülésének tanújaként megszólalni: „arra riadsz a költő elment / itthagyt az üres papíron / melyet most úgy lóbálva / mint a botját a vak / nincs több vers / kivágott fa / borulok magamra”. (*az üres papíron*) Itt is a külső problémahelyzet érzékeny interiorizációja eredményezi a tragikumot, ami nem a katarzis felé emeli az olvasót, hanem ellenkező irányba, reflexióra ösztönzi, vagy éppen lehangolja. Ha a versíró azonosulás helyett távolságtartó iróniára törekedne, nyithatna a posztmodern felé. De attól is visszariad, ha valaki aktuális, netán divatos költőnek nevezné. Csakis ennek a tudatában kapunk elfogadható magyarázatot a hiányérzetünkre – hová lettek a költészet hagyományos trópusai ezekből a versekből. El kell fogadnunk, hogy a Simonfyt nem érdeklik a könnyed, játékos, dekoratív elemek, aki „a világ / lekötött / zsákjában” lődörög, elébb-utóbb rákényszerül egzisztenciális kérdéseinek őszinte és kegyetlen vizsgálata: „nem siratok / se élőket / se holtakat // sorsomat élem / könyörtelenül // ahogy a vakond / minden túrásnál / megáll szétnéz // házam ez / hazám ez / ujjong örömtelenül”. (*ahogy a vakond*)

A József Attila-i modellre hagyatkozva Simonfy önmagában keres és talál alternatívákat: „nem a / világban / benned van / mindaz / amit keresel”. (*versvázlatok*) Megteremti saját arcának poétikáját, majd önmagától is elidegenedve mond róla véleményt: „rágcsálom / örömeim somját / homlokomon lópatkóval / szerencsés sose voltam / mint aki betegségbe / lustaságba menekül / olyan lett nekem a bánat / henyélek gyönyörűség nélkül / mi jöhet még / lelkemnek nincs magas röpte / akár a parti fecske / vájt fészében reszket / álmaim víz alatt / napjaim teleirt lapjaival / kitömöm fonnyadt cipómet”. (*olyan lett*) Az így megteremtett költőarcba, megrajzolt önarcképbe fókuszálódik a kor („aláaknázott / rét az arcom”) és maga a korhangulat („nézd az arcomat / ezt a félévészázados / temetőt”). Ebből az állapotból nincs mód menekülni, át kell élni a degradált életminőségek miatt elszenvedett gyötrelmeket és az alkotás magányát. Az egzisztencializmus eljárásaira emlékeztető lírai önarcképfestés versről versre egészül ki újabb vonásokkal, ezért sem fejthetők meg véglegesen ennek a talányos poétaarcnak a titkai. Erre figyelmeztet bennünket a *holdkóros halak* kötetnyitó verse: „arcom miféle könyv / kinyitni nem lehet / csak a halál nyitja meg // arcomon az írást / ki fejt meg / kik írtak rá / hogy megfejthetetlenek”. (*könyv és írás*)